

אור הנר

עזר: נדיה אטון

דבר העזר

"עֲתָה קָמוּ וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת נַחַל זָרָד וְנַעֲבֹר אֶת נַחַל זָרָד. וְהַיָּמִים אֲשֶׁר הִלְכְּנוּ מִקְדָּשׁ בְּרָנֵנָּה, עַד אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ אֶת נַחַל זָרָד, שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד תָּם כָּל הַדּוֹר..."

בסיעתא דשמיא בשבת זו מתחילים אנו את חומש דברים.

בפרשתנו משה רבנו מוכיח את עם ישראל. באחד מן פסוקי ההוכחה טוען משה רבנו שבני ישראל עברו את נחל זרד שלושים ושמונה שנה. ומובא במדרש (מדרש רבה י"ט כ"ד) שגודלו של נחל זרד היה זרת, (חצי אמה), ודרשו חז"ל את השם 'זרד' מלשון 'זרת', כי כנודע אותיות ד' ות' מתחלפות. ולא יכלו לעברו שלושים ושמונה שנה מקום שגודלו חצי אמה.

ומצד שני ים סוף הגדול נבקע בפניהם ועברו בו ביבשה.

אומר רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א: בא מדרש זה ללמדנו, כי אין ביד האדם לעשות אפילו מאומה ופסיעה קטנה אלא אם כן הכריזו מלמעלה והרי זה ברצונו יתברך אם הקב"ה רוצה אז אפילו הים ראה וינס', ואם אינו רוצה אז אפילו נחל ברוחב זרת אי אפשר לחצות ולעבור....

לפעמים מגיעים לאדם כל מיני מחשבות למיניהם: "אני אדם מצליח, ובזכותי קרה ככה", "אני עובד טוב לפרנסתי ובזכות המעמד שלי בעבודה אני מקבל משכורת טובה". וכן להיפך: "אני אדם בלי שכל, לכן אני לא מצליח". עלינו לדעת כי אותם מחשבות, הם מחשבות פסולות, מחשבות שקריות, משום שיש אדון בשמים שהוא ורק הוא מפרנס מחונן ונותן.

וכתב בספר 'המספיק לעובדי השם' לרבינו אברהם בן הרמב"ם (פרק ח' 'הבטחון') שישנם אנשים שבפיהם אומרים שמאמינים בה' שהוא המפרנס והמרושש, הממית והמחיה, המוחץ והמרפא, אבל בסתר ליבם בטוחים הם שפרנסתם תלויה לפי ריבוי או מיעוט השתדלותם. או אנשים שחלו ל"ע באיזה מחלה ובטוחים שרפואתם באה להם על ידי תרופות הרופאים, הרי זו 'כפירה', ודוד המלך אמר על כך, 'שנאתי השומרים הבלי שוא ואני אל ה' בטחתי'.

אלא על האדם לדעת כי מי שמפרנס אותנו זה רק הקב"ה, ואנחנו עושים השתדלות כשאנחנו הולכים לעבודה. והקב"ה הוא זה שהפיל אותי למשכב, וגם הוא - ורק הוא יקים אותי וירפא אותי, כמובן שצריך לעשות השתדלות ולשתות תרופה, אך התרופה היא האמצעי ולא העיקר. וענין זה רמז הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זיע"א בדברי ההפטרות (ישעיה, א', ג') "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן" בדברים אלו מוכיח הנביא את בני ישראל מדוע לא התבוננו מי מפרנס וממלא כל מחסורם.

וצריך ביאור, הטענה הראשונה מובנת - "ידע שור קונוה", הטענה

פרשת דברים שבת חזון

יום שישי ז' אב תשפ"ה

כניסת שבת: 19:19

יום שבת' ה' אב ערב ט' באב

שקיעה (סיום סעודה מוסקת): 19:38

צאת הכוכבים: 19:54

יציאת שבת: 20:09

רבינו תם: 21:01

יום ראשון צום ט' באב

חצות היום: 12:47

צאת הצום: 19:53

הזמנים לפי אופק באר שבע

היא - מדוע השור יודע מיהו בעליו, ואילו בני ישראל אינם מכירים בבורא שברא אותם, שהוא בורא ומנהיג את כל הברואים.

אבל הטענה השניה, - "וחמור אבוס בעליו", מה טענה היא זו על בני ישראל שאינם יודעים היכן מונח מאכלם, וכי מניין להם לדעת היכן מונח מאכלם ושתייתם?

אלא, כך ביאורו של מקרא, החמור אינו דואג על אבוסו כי הוא יודע שבעליו יספק כל מחסורו. ועל כך בא הנביא בטענה לבני ישראל, מדוע הנכם דואגים על פרנסתכם, במאכל ומשתה, וכל מחסורכם, ואינכם סומכים על ה' - הזן את העולם כולו, ומי שהאמונה מושרשת בלבנו, יודע שאין לו כל סיבה לדאוג דאגת הפרנסה הניתנת לו ממילא על ידי הקב"ה.

מעשה בעני אחד שהיה הולך בצידי הדרכים כשתרמילו על גבו, עבר לידו אחד העשירים כשהוא נוסע במרכבתו ההדורה, וראה אותו כשהוא עייף ויגע מעמל הדרך והמשא.

קרא לו העשיר לעלות על עגלתו. העני נענה בחיוב ועלה על העגלה.

והנה רואה העשיר, שאף בשהותו על העגלה ממשיך העני לישא את משאו הכבד על גבו - וכל גופו כואב מטורח המשא. תמה העשיר בפניו: "למה אתה לא מניח את תרמילך הכבד על קרקע העגלה?" השיב העני: "וכי לא די בכך שאני מטריח אותך לשאת אותי מרחק גדול כזה, האם יש צדק בכך - שאעמיס גם את משאי על עגלתך? העגלה תישא רק אותי, ואת המשא הכבד אשא בעצמי..."

צחק העשיר, ואמר: "שוטה שכמותך, וכי כעת אין עגלתי נושאת אותך ואת תרמילך גם יחד, אינך מועיל במאומה בנשיאת המשא בעצמך, מדוע תתייגע לריק להחזיק המשא עליך?"

כיוצא בזה, אדם הדואג - שאינו משליך כל יתרו על ה', בחשבו - לא אטריח כל כך את הבורא - אלא אשא בעצמי חלק מדאגותי, ובה אסייע לבורא כביכול לישא אותי... הרי זה שוטה גמור... כאותו אחד שחושב שמיקל מעל גבי העגלה, הרי אתה וכל משאך נמצאים כביכול על הקב"ה, ומדוע תיגע לריק בדאגות מיותרות...

נמצאים אנו בצער גדול על חורבן בית המקדש עלינו לפנות לכתובת הנכונה והיא בורא עולם, במיוחד בזמן זה שאויבנו רוצים לכלותינו, וחייילנו נמצאים במצב כל כך מסוכן, ואחינו נמצאים בשביה, עלינו לזעוק מקירות ליבנו לבורא עולם שירחם עלינו, יה"ר שנוכח לראות בבנינו ולשמוח בתיקונם שבת שלום ומבורך.

ברשת דברים

דבר תורה לסעודה שניה

אור החיים הקדוש

"שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק..."

כותב כאן ה"אור החיים": הכוונה היא, שיהיו הדיינים בישראל מתמידים לשמוע את הטענות של בעלי הדין.

שאם יאמרו: עוד יש לנו לטעון: עוד יש לנו להוכיח! לא יקוצו (ימאסו) בדבריהם, אלא "שמוע" בתמידות. ואפילו הטריחו עליהם בעלי הדין, לא יאמרו הדיינים: הרבה טורח טרחנו היום, ואין לשמוע עוד טוען ונטען: אלא "שמוע" באין הפסק.

ועוד כותב בעניין זה ה"אור החיים": "שמוע בין אחיכם" - שלא יהיה השופט מצהיל פניו ונושא עיניו באחד מהם (מבעלי הדין), ומשפיל עיניו מאחד מהם: אלא שתהיה דרך השמיעה שווה ביניהם: אם תשא עיניך - תשא לשניהם: ואם תשפיל - תשפיל לשניהם שיטעה אחד מהם לחשוב, מכיוון שיכול להיות שהדיין מסביר פנים יותר לבעל הדין השני, ויסתתמו טענותיו בבית הדין.

דבר תורה לסעודה ראשונה

"ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב"

גמרא (ב"ק ל"ח) שתי פרדות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית.

על הפסוק בתהלים "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד ליבי שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" (תהלים קי"ט).

מבאר הגר"א: בעת שנתמנה דוד המלך ע"ה למלך על ישראל באו דואג האדומי ואחיתופל להתקנאות בדוד, ואמרו שאינו ראוי להיות מלך על ישראל, ובכלל אינו ראוי לבוא בקהל, מפני שכתוב בתורה "לא יבא עמוני ומואבי בקהל" (דברים כ"ג, ד) ודוד בא מרות המואביה, אם כן הוא פסול לבוא בקהל ה'.

אבל חז"ל דרשו "עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית" (דווקא על הזכרים נאמר שאינם יכולים לבוא בקהל ה', אבל על הנקבות לא נאמר דין זה), אם כן לפי דין תורה שבעל פה מותר לבוא בקהל ה', ולהיות מלך על ישראל. לכך התכוון דוד המלך בפסוק "שרים רדפוני חנם" הכוונה לדואג האדומי ואחיתופל, "ומדברך" הכוונה לתורה שבכתב, "פחד ליבי" משום שלפי תורה שבכתב אינני ראוי לבוא בקהל ה', "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" היינו בתורה שבעל פה, שנאמר בה אמירה שמח אני משום שעל ידה אני מותר לבוא בקהל.

דבר תורה לתשעה באב

ליל תשעה באב

האם לחולה שאוכל בתשעה באב יש חיוב סעודה רביעית?

אין חיוב על חולה לאכול סעודה רביעית כיוון שסעודה זו נתקנה לכלל ישראל ללוות את השבת ביציאתה, ואם כלל ישראל לא עושים סעודה מחמת הצום, גם על האדם הפרטי אין חיוב בסעודה זו. (הליכות מועד תשעה באב עמ' קכ"ד).

הבדלה לחולה בתשעה באב

חולה שלא צם בתשעה באב מבדיל במוצאי שבת אף על פי שרק ביום ראשון יאכל (חזו"ע ארבע תעניות עמ' שג).

להוציא את בני ביתו ידי חובה

חולה שמבדיל בתשעה באב יכול להוציא את בני ביתו ידי חובה, ובצאת הצום אינם צריכים להבדיל שוב.

קטנים חיונים בהבדלה

קטנים שהגיעו לחינוך צריכים להבדיל לפני אכילתם, מטעם חינוך.

דבר תורה לסעודה שלישית

הבן איש חי

"לא תכירו פנים במשפט"

ההדגשה "לא תכירו פנים" באה ללמדנו, כי חובתו של הדיין איננה מצטמצמת רק בשמיעת טענותיהם של שני הצדדים, והאזנת דבריהם כך שעל פי דבריהם יכריע הדיין את פסק ההלכה. חובה זו ברורה היא, כי חלילה שהדיין יסייע לאחד מבעלי הדין על ידי שורה כיצד לטעון בכדי לזכות בדן. דייני ישראל לא נחשדו בכך.

אלא התורה מזהירה לנהוג במשנה זהירות בעניין 'הכרת פנים' כלומר, אל לו לדיין להראות בהבעת פניו שום גילוי של 'אכזבה' או לחילופין 'הפתעה' לנוכח טענותיו של אחד מן הצדדים, ועל ידי כך להטות את הדין לטובתו או לרעתו. לא פעם מאירים פניו של הדיין למשמע טענה מוצלחת, הבעל דין קולט מיד כי הטענה הזו הרשימה את הדיין לטובתו, ומעתה ימשיך לדבוק בטיעון זה. כמו כן, עלול הבעל דין להשמיע טענה שאיננה טובה בשבילו, ומיד מראה הדיין מורת רוח בפניו, מתוך כך יבין הלה כמה שגה בהזכרת טענה זו, וכבר ידע איך לשנות את דבריו ולהוריק את משמעותם.

לדפואה שלומיה

ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירה מרים
בת רחל

לדפואה שלומיה

יוליה בת לריסה
דוד בן שטיאנה
סולטנה
בת פרחח

למחן שלם ברחמיך רח

מרי בת רחל
אסתר בת לאה
חנה בת חפסה
תנצבה

למחן שלם ברחמיך רח

שרה בת לאורה
ינית בת רחל
שמעון בן מרסל
מישל בת רחל
תנצבה

למחן שלם ברחמיך רח

לאה בת
סוליקה דביבו
ז"ל (הי"ד)
תנצבה

"כל השונה הלכות בכל יום..."

שו"ת עם
הרה"ג אהרן נחיה

צום תשעה באב

שאלה: האם אישה בהריון צריכה לצום בתשעה באב? ומה הדין באישה שלוקחת כדורים קבועים כל יום של ויטמינים, או ברזל, בגלל שהברזל שלה נמוך מהרגיל, והיא מרגישה קושי אם היא לא שותה ולא אוכלת.

תשובה: מעוברות ומניקות מתענות ומשלימות צום תשעה באב שאינו דחוי, ולכן אישה בהריון שקשה לה לצום, תכין עצמה בימים אלו ברבוי שתיה ודברים המזינים שיהיה לה כוח, ותהיה במנוחה במקום ממוזג.

ואם בכל זאת בצום היא מרגישה שאינה מסוגלת תוכל לשתות ולאכול כדי להחזיק את עצמה, וטוב שתאכל ותשתה לשיעורין.

עסקים עם גוי

שאלה: האם מותר להשקיע כסף כגון בניירות ערך או בחברה של גויים לצורך השקעה בימי תשעת הימים, או שעדיף לחכות עד "באב" [מכיוון שלא עושים תביעה עם גוי האם דין זה דומה או לא?]

תשובה: מותר לעשות עסקים עם גוי כל ימי בין המצרים, רק דין עם הגוי שיש לגוי תביעה על היהודי ידחה כל תשעת הימים, ומימלא מותר לסחור בבורסה בימים אלו.

דיון משפחתי עם הרב יצחק זלברשטין

שְׁהִיהָ נָתַן בְּסִכְנָה, שְׁלֹא עַל פִּי צוּרֵי הַחוּלָה (כִּי הוּא לֹא הִיא בְּדַעַה צְלוּלָה), וּלְבִסּוּף מֵת הַחוּלָה - הָאִם יְכוּלִים לְגַבּוֹת אֶת מַה שֶׁהוֹצִיאוּ מִכֶּסֶף הַיִּרְשָׁה?

וְהַשִּׁיב: רָשָׁאִים הֵם לְקַבֵּל בְּחִזְקָה אֶת הַכֶּסֶף שֶׁהוֹצִיאוּ, וְאִין הִיתָּמִים יְכוּלִים לְטַעַן שְׁלֹא הָיוּ צָרִיכִים לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לְרְפוּאָת אֲבִיהֶם, כִּי מִנְהַג יָדוּעַ הוּא, שֶׁכְּשֶׁאֵדָם נֹפֵל לְמִשְׁכָּב, וְהוּא אֵינוֹ יְכוּל לְסַיֵּעַ עֲצָמוֹ, שֶׁכָּל אֵדָם מִשְׁתַּדֵּל לְהַמְצִיא לוֹ רְפוּאָה, אֲפִי בְּלֹא צוּרֵי, שֶׁהֵרִי מְדַבֵּר בְּמַצָּב שֶׁל פְּקוּחַ נֶפֶשׁ, שֶׁכָּל הַזְרִיזוּ בּוֹ הֵרִי זֶה מִשְׁפָּחָה. וְלָכֵן, כָּל אֶחָד שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְהַמְצִיא רְפוּאָה וְהִצִּילָהּ לַחוּלָה, לֹא יִפְסִיד, אֲלָא יִקַּבֵּל אֶת הוֹצָאוֹתָיו מִמָּמוֹן הַחוּלָה. עַד כָּאן דְּבָרֵי הָרֹא"שׁ.

לְאוֹר זֹאת, אִם הַמְדַּבֵּר בְּשִׁאלָתָנוּ הִיא, שֶׁהָעֵשׂוֹן הָרֵב הִיא נִרְאָה לִבֵּי אֵדָם כְּמַצָּב שֶׁל סִכְנָת שְׁרָפָה, מִסְתַּבֵּר לְפִטּוֹר אֶת רְאוּבֵן הַמְּזֻמִּין, וְיַעֲלֵל הַבֵּית יִשְׁלֵם, כִּפִּי שֶׁמִּבְּאֵר דְּבָרֵי הָרֹא"שׁ, שֶׁהַחוּלָה יִשְׁלֵם עֲבוֹר הַהוֹצָאוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ לְמַעַנּוֹ, הַגֵּם שְׁלֹא הוֹעִילוּ עֲבוֹרוֹ.

וְנִרְאָה שֶׁיֵּשׁ לְאַמֵּד אֶת הַמַּצָּב עַל פִּי חֲנוּת דַּעְתָּם שֶׁל אֲנָשֵׁי מְכַבֵּי הָאֵשׁ, שֶׁיִּעָרִיכוּ אִם לְאוֹר הַמַּצָּב הִיא נִרְאָה שְׁצָרִיף לְהַזְמִינָם.

לְסַכּוֹם: הַדְּבָר תְּלוּי בְּמַצָּב שֶׁהִיא בְּשַׁעַת הַזְמַנֶּת מְכַבֵּי הָאֵשׁ - אִם הִיא נִרְאָה חֲשֵׁשׁ סִכְנָה, בְּעַל הַבֵּית יִשְׁלֵם, וְאִם לֹא, רְאוּבֵן הַמְּזֻמִּין יִשְׁלֵם.

מַעֲשֵׂה בְּרִאוּבֵן שֶׁהֵלֵךְ לְתַמּוֹ בְּרָחוֹב, וּלְפַתַּח הַבַּחֲיִין בְּעֵשׂוֹן רֵב שֶׁיֵּצֵא מִמֶּרְפֶּסֶת דִּירָה בְּקוֹמָה גְבוּהָה. הָעֵשׂוֹן שֶׁהִתְמַר מִהַמֶּרְפֶּסֶת הֵלֵךְ וְגַבֵּר, וּפְתָאוֹם מִבַּחֲיִין רְאוּבֵן בְּדַמּוֹת שֶׁמְנוֹפֶסֶת בִּידָה, בְּתוֹךְ עֵנִן הָעֵשׂוֹן, לְאוֹת עֲזָרָה וְהִצִּילָהּ...

רְאוּבֵן מֵהֵר לְהַזְעִיק אֶת מְכַבֵּי הָאֵשׁ, וְהַכְּפָאִים הִגִּיעוּ לְזִירָה תוֹךְ כְּמָה רְגָעִים. אֲלָא, שֶׁגִּלּוֹ שְׁלֹא פָּרְצָה כָּאֵן שׁוּם שְׁרָפָה... מַה הַתְּבַרְרָ? - הָאִישׁ בְּקוֹמָה הַגְבוּהָה, פְּשׁוּט צִלָּה בְּשׁוֹר עַל גְּבִי גָחִלִים בּוֹעֲרוֹת, וְהַנֶּפֶס הַבִּידָה, נִעֲשֶׂה עַל מְנַת לְלַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ...

עֲכָשִׁי דוֹרְשִׁים מְכַבֵּי הָאֵשׁ אֶת הַתְּשֻׁלוֹם עֲבוֹר הַזְמַנֶּת, וְהַתְּעוֹרֵר וּפְקוּחַ בֵּין רְאוּבֵן לְבֵין בְּעַל הַבֵּית - מִי יִשְׁלֵם עֲבוֹר הַזְמַנֶּה?

בְּעַל הַבֵּית טוֹעֵן: "מִדּוּעַ מֵהֵרָף כָּל כֶּף לְהַזְעִיק אֶת מְכַבֵּי הָאֵשׁ, אֲלוֹ הֵייתָ נוֹהֵג בְּאַפּוּק, הֵייתָ מְגִלָּה תוֹךְ כְּמָה רְגָעִים שְׁאִין כָּאֵן כָּל שְׁרָפָה!". רְאוּבֵן טוֹעֵן לְעַמּוֹתוֹ: "מְכַבֵּי הָאֵשׁ הַזְמַנּוּ לָשֵׁם הַצִּלָּתָהּ, כִּי הָעֵשׂוֹן הָרֵב גָּרַם לִי לְבִהְלָה גְדוּלָּה, וְחֲשַׁבְתִּי שְׁאִם אֶמְתִּין וְלֹא אֶזְמִין אֶת הַכְּפָאִים לְאַלְתֵּר, יְהִי זֶה מֵאַחֵר מִדִּי...".

עם מי הדיון?

תשובה:

נִשְׁאָל הָרֹא"שׁ (שו"ת, פ"ה-ב'), לְגַבֵּי אֲנָשִׁים שֶׁהוֹצִיאוּ כֶּסֶפִּים עֲבוֹר צָרְכֵי רְפוּאָתוֹ שֶׁל חוּלָה

שו"ת עם
הרה"ג בנימין זלמן

הלכות תשעה באב

שאלה: תשעה באב שחל במוצאי שבת האם מותר לטייל בשבת ערב תשעה באב.

תשובה: לספרדים כל היום מותר בטיול ולא שכנוזים כל היום אסור בטיול.

שאלה: האם האם מותר בתשעה באב לצפות בסרט על השואה או על הפינוי של גוש קטיף.

תשובה: מותר לצפות בתשעה באב בסרטי השואה או בפיוני גוש קטיף שיש בהם צער גדול לצופה בהם, אומנם לא מומלץ לצפות בסרטים כלל ובפרט לילדים.

שאלה: רב בתלמוד תורה או מורה בבית הספר האם מותר לתלמידים ליתן להם מתנה של סוף שנה בתוך תשעת הימים שלפני תשעה באב.

תשובה: אסור ליתן מתנה בימים אלו לרב בתלמוד תורה או למורה בבית הספר אבל מותר ליתן לו המתנה בשבת לצורך השבת או שיהיה בפקדון אצלו עד לאחר ט' באב.

שאלה: האם מותר לשיר שירי ברית כפה ביום תשעה באב.

תשובה: ברית מילה הנעשית ביום תשעה באב מותר לשיר שירי הברית כפה בין שהברית נעשית לפני חצות היום ובין שנעשית לאחר חצות היום.

לדפואה שלומה

דודית
בת עמליה
יצחק בן חנה

לכרבה והצלחה

חיים לוי זב"ב
רון רבקה
הודיה לוי

לכרבה והצלחה

מרדכי ויפה
מודנו זב"ב
ליאוד וזיר
מודנו

לכרבה והצלחה

משה ואסתר
חודאדי
אביעד וגל
חודאדי

לכרבה והצלחה

אלג'דיה
בת מרים
מרים (מיד)
בת דות

הלכות ליל תשעה באב שחל מוצאי שבת

אי"ה השנה ליל תשעה באב חל במוצאי שבת, בהתאם לכך ישנם כמה וכמה הלכות שונות השנה וחשוב מאוד לעבור על ההלכות, בשבת שעברה למדנו הלכות אלו, וכדי לרענן את הזיכרון סיכמנו אותם בקצרה שוב פעם בשבת זו, יהי רצון שנובה ללמוד הלכות אלו הלכה ולא למעשה ויבנה בנין בית המקדש אמן

יום שישי - ז' באב רחיצה

לדעת הספרדים ובני עדות המזרח בערב שבת מותר להתרחץ אפילו במים חמים, לגזור ציפורנים ולהחליף בגדים כרגיל מכיוון שהשנה אין שבוע שחל בו תשעה באב, [מכיוון שתשעה באב חל ביום ראשון].

תספורת וגילוח

מעיקר הדין מותר להסתפר ולהתגלח בערב שבת למי שרגיל בכך. וטוב להחמיר ולא להסתפר, כדי שלא יראה כחתן בין אבלים, אבל בגילוח למי שרגיל להתגלח בכל יום שישי ומצטער בכך יש להקל.

הכנת בגדים שאינם מכובסים לתשעה באב
כל אדם יתן בדעתו כבר ביום שישי איזה בגדים ילבש במוצאי שבת, וילבשם זמן מועט (אפילו רבע שעה) שיפקע שם מכובס מהם [ואין להשאיר את בגדי השבת עליו מכיוון שבתשעה באב לא מתאים להשאיר על עצמו בגדים מכובדים של שבת].

אם לא הספיק להכין בערב שבת בגדים ליום תשעה באב יכול להכין גם בשבת עצמה באופן שלא יכיר שעושה לצורך מוצאי שבת (כגון לאחר שמתעורר מהשינה שאינו חוזר ללבוש הבגד הקודם) (ילקו"י ארבע תעניות).

הכנת נעלי בד

טוב להכין כבר מיום שישי נעלי בד לצורך תשעה באב, ומי שאין לו נעלי בד - יכול לקנות אפילו בשבוע זה.

קבלת שבת חזון

ראוי להקדים לקבל את השבת בשבת חזון, כי בכל שבת יש במוצאי השבת תוספת שבת בשמחה, אך עתה שאין אפשרות לאחר את צאת השבת לכן ממחרים להכניסה, כדי להשלים תוספת שבת זו בכניסתה. (ספר עשר אורות מערכת ט' אות כ"א, משנת יעקב ח"ג או"ח) הובא בתפארת ההלכה.

יום שבת - ח' באב

שתיית מים כדי לא לאבד נוזלים

השותה מים ביום שבת רק בכדי לא לאבד נוזלים למחר, ואינו צמא, אין לברך עליהם.

לימוד תורה ביום שבת

מותר ללמוד תורה ביום שבת עד בין השמשות אף בדברים שאסור ללמוד בהם בתשעה באב (עיין לעיל בעמוד ד').

כדור להקלת הצום

מותר לבלוע בשבת כדור להקלת הצום, אך לא יאמר בפירוש שלוקח לצורך הצום.

לסדר את בית הכנסת לתפילת תשעה באב
אסור לסדר בשבת את בית הכנסת ולהזיז את הכיסאות לצורך מוצאי שבת, אומנם אם בית הכנסת גדול ויש בו הרבה מתפללים יש מתירים לסדר לאחר השקיעה (שם).

תפילת מנחה של שבת

יש להקדים להתפלל תפילת מנחה בצהרי היום כדי שיהיה מספיק זמן לסעודה שלישית. בתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך".

סעודה שלישית

סעודה שלישית מעלה על שולחנו כסעודת שלמה המלך בעת מלכותו, והמנהג הנכון

שלא להימנע מאכילת בשר מטעם אבלות. מעיקר הדין מותר להזמין חברים אפילו בשבת זו.

סעודה שלישית צריך לסיים את הסעודה לפני השקיעה בשעה 19:38. גם מי שלא נהג לאכול בשר בסעודה שלישית יכול לבטל מנהגו ואינו צריך התרה. בסעודה שלישית מותר לשיר שירי שבת ולומר דברי תורה כבכל שבת. אם סעדו בשולחן שלושה או עשרה אנשים חייבים בזימון.

בסיום הסעודה עוד קודם שקיעת החמה ירחץ פיו וינקר שאריות המזון מבין השיניים ואם מצחצח שיניו יזהר שלא להוציא דם [דהוי איסור חבלה בשבת].

שטיפת הכלים לאחר הסעודה

לכתחילה עדיף להשתמש בסעודה זו בכלים חד פעמיים שלא יצטרך לשטוף אותם. אומנם אם בכל זאת צריך לשטוף את הכלים מעיקר הדין מותר [מפני שזו אינה רחיצה לתענוג, ועוד דלא חשיב מכין משבת לחול מפני שאי אפשר להשאיר את הכלים עם שאריות האוכל מפני הסירחון]. ואם לובש כפפות גומי (ללא טלק) יוכל לשטוף את הכלים לכל הדעות.

מוצאי שבת ליל ט' באב

כיון שאסור להראות אבלות בשבת, וזמן בין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, לכן לא יחלוץ את נעלי העור ולא יחליף את בגדי השבת, ולא ישב על הארץ עד צאת הכוכבים בשעה 19:54, אומנם אבלות ב"שב ואל תעשה" כגון רחיצה וסיכה נוהגת כבר מהשקיעה. כשיגיע צאת הכוכבים יאמר: "ברוך המבדיל בין קדש לחול" ויעשה את כל ההכנות.

זמן תפילת ערבית

תפילת ערבית בבית הכנסת במוצאי שבת תהיה לפחות רבע שעה לאחר יציאת שבת, כדי שתהיה אפשרות לקהל להחליף בגדי שבת לחול, ולהחליף את הנעליים לנעלי בד. בתפילת ערבית של תשעה באב אין אומרים "ויהי נועם" ו"שובה" אלא מתחילים ישר "ואתה קדוש".

בורא מאורי האש

ברכת "בורא מאורי האש" מברכים בבית הכנסת, קודם קריאת מגילת איכה.

הציבור שיוצאים ידי חובה בברכת החזן על הנר, יזהרו להיות קרובים לנר כדי שיוכלו להבדיל בין מטבע למטבע מאור הנר, שאם לא כן לא יוכלו לצאת ידי חובה, ולא מספיק בראיית הנר מרחוק.

אדם שמתפלל בבית הכנסת גדולה וחושש שלא יוכל להתקרב לנר כל כך עדיף שיברך בורא מאורי האש בצאת השבת עם אשתו בבית. הנשים שאינן באות לבית הכנסת ולא שומעות ברכת "בורא מאורי האש" יברכו לעצמן בבית על נר ההבדלה, וצריכות לומר לפני שמדליקות "ברוך המבדיל בין קודש לחול".

הבדלה

את ההבדלה עורכים ביום ראשון בלילה במוצאי הצום ומבדילים רק על היין.

אין לברך על הבשמים בתשעה באב. חולה שלא צם בתשעה באב מבדיל במוצאי שבת אף על פי שרק ביום ראשון יאכל (חזו"ע ארבע תעניות עמ' ש).

חולה או יולדת שמבדילים במוצאי שבת, אין להם לומר את הפסוקים הנאמרים לפני ההבדלה אלא יברכו מיד "בורא פרי הגפן". חולה שמבדיל בתשעה באב יכול להוציא את בני ביתו ידי חובה, ובצאת הצום אינם צריכים להבדיל שוב.

קטנים שהגיעו לחינוך צריכים להבדיל לפני אכילתם, מטעם חינוך.

חולה שאוכל בתשעה באב שחל במוצאי שבת אינו חייב בסעודת מלווה מלכה.

יום ראשון ט' באב

חמישה עיניים

תשעה באב בין בלילה ובין ביום] אסור בחמישה דברים: אכילה ושתייה. רחיצה. סיכה. נעילת הסנדל (נעלי עור) ותשמיש המיטה.

יום ראשון בערב ליל י' באב

סיום הצום בצאת הכוכבים 19:53 [לפי אופק באר שבע].

צאת הצום

לאחר תפילת ערבית יברכו ברכת הלבנה, וטוב שיטעם דבר מאכל לפני ברכת הלבנה. וחייב להבדיל לפני האוכל. אומנם אם קיים חשש כלשהוא, שאם יחזר אחר הבדלה ואוכל יפסיד ברכת הלבנה בציבור, יקדים את ברכת הלבנה.

מבדילים על הכוס ברכת "בורא פרי הגפן" ו"ברכת המבדיל בין קודש לחול" בלבד.

גם מי שלא בירך על האש בבית הכנסת אינו מברך "בורא מאורי האש" בבית במוצאי הצום מכיוון שעבר זמן הברכה. (ילקו"י ארבע תעניות עמ' תפ"ו).

כיבוס במוצאי תשעה באב

מותר לספרדים לכבס את הבגדים במוצאי תשעה באב. אבל יש לזהר שלא יעשו כן בתשעה באב סמוך לערב.

גילוח ותספורת במוצאי תשעה באב

מותר לספרדים להתגלח ולהסתפר במוצאי תשעה באב. אבל יש לזהר שלא יעשו כן בתשעה באב סמוך לערב.

שמיעת שירים במוצאי תשעה באב

שמיעת שירים וכלי נגינה יש אומרים שמעיקר הדין מותר לשמוע במוצאי ט' באב, ויש סוברים שיש להימנע גם במוצאי תשעה באב, והמחמיר תבוא עליו הברכה (ילקוט יוסף ארבע תעניות עמ' תע"ד).

יום שני י' באב

המנהג הכשר שבלייל עשירי ויום עשירי באב עד השקיעה אין אוכלים בשר, מפני שבתשעה באב לעת ערב הציתו אש בהיכל והיה נשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי.